

КОНЦЕПТОЛОГІЯ І СУЧАСНА УКРАЇНСЬКА ПРОЗА*

Монографія „Концепти ГРІХ та СПОКУТА в українській прозі другої половини ХХ століття: ментальний аспект”, яку підготувала кандидат філологічних наук, асистент кафедри української мови Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка Алла Миколаївна Сірант, прегарно вписується в актуальний і надзвичайно важливий сегмент сучасної філології, що вже отримав усталену назву художньої лінгвоконцептології. Продуктивність цієї наукової парадигми сьогодні очевидна. Концептуальний аналіз художніх творів розкриває мовне бачення світу, характер організації семантики мовного простору творчої особистості, властивий лише їй тип знань про світ. У зв'язку з цим останнім часом спостерігаємо зміщення зацікавлення дослідників від пошуку концепту до аналізу концепту, до становлення його системної організації на базі тих знань про світ, які подані у семантиці слова та, відповідно, у його граматичних категоріях. Саме в такому розрізі виконана рецензована монографія.

Особливості української мовної картини світу, різні аспекти теоретичних засад її вивчення, термінологічне підґрунтя таких ситуацій знайшли глибинне представлення у відомих працях вітчизняних і зарубіжних мовознавців. Актуальність монографії, відповідно, зумовлена потребою всебічного вивчення концептів як ментальних утворень, що уможливорює простеження зв'язку та взаємодії концептуальної та мовної картин світу, осмислення питання специфіки концептуальної художньої картини світу та художнього концепту як її складника.

Монографія логічно й доцільно структурована. Кожен із її розділів розкриває певні теоретико-методологічні та практичні аспекти художньої концептології і, зокрема, вивчення концептів ГРІХ та СПОКУТА в українській прозі другої половини ХХ століття. У першому розділі „Теоретичні засади дослідження концептів у мові художньої прози” авторка здійснює виклад наукових поглядів на проблему співвідношення концептуальної та мовної картин світу, з'ясовує термінологічну базу дослідження, аналізує взаємозв'язки між мовною картиною світу та мовою художньої прози. Поглиблений аналіз мови художньої прози, а саме особливостей відбиття мовної картини світу у прозових творах другої половини ХХ століття, уможливорює опис специфіки національної картини світу цього періоду та обґрунтування значення концептів ГРІХ та СПОКУТА для носіїв мови.

У другому розділі роботи „Концепти ГРІХ та СПОКУТА як об'єкт вивчення різних наук” Алла Миколаївна здійснила огляд філософських, релігійних, етнографічних та лінгвістичних праць, у яких піднімалися проблеми гріха та спокути. Тут детально схарактеризовано лексико-семантичний рівень представлення аналізованих концептів, зокрема лексикографічний аспект, етимологію лексем-репрезентантів, особливості сполучуваності тощо.

У третьому і четвертому розділах праці увага авторки зосереджена на вербалізації зазначених концептів в українській художній творчості та вербалізації їхніх зв'язків у національній концептосфері. Якісно новим, на наш погляд, є поняття концептуальної дихотомії, яке Алла Миколаївна ввела до наукового поняттєвого апарату свого дослідження. Сутність цього поняття полягає в тому, що «когнітивний зміст багатьох концептів уточнюється, а іноді й виявляється через зіставлення дихотомічних пар. Причиною такої залежності є те, що у процесі об'єктивації світу беруть участь вербальні позначення концептів, які взаємодіють не лише на внутрішньосистемному, але й на міжсистемному рівні» (с.120). Вельми цікавим і продуктивним у науковому відношенні є проведення в роботі співвідношення концептів ГРІХ та СПОКУТА з референтними щодо них концептами БОГ, ЧОРТ, ДУША, ШЛЯХ, ЗЕМЛЯ, ЛЮБОВ, СЛОВО.

Отже, монографія „Концепти ГРІХ та СПОКУТА в українській прозі другої половини ХХ століття: ментальний аспект” є ґрунтовним науковим дослідженням, що відзначається високим теоретико-методологічним рівнем і має науково-практичне значення. Це наукове видання, безперечно, буде корисним для студентів-філологів, аспірантів, докторантів, викладачів мови і літератури у вишах для подальшого студіювання проблем мовної та концептуальної картин світу.

* Рецензія на монографію А.М. Сірант «Концепти ГРІХ та СПОКУТА в українській прозі другої половини ХХ століття: ментальний аспект» (Кам'янець-Подільський, 2016. – 192 с.)